

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Зошій Ірини Василівни
«Психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності
майбутніх юристів», представлену на здобуття наукового ступеня
кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 - педагогічна та
вікова психологія**

Ускладнення умов життєдіяльності, глобалізація виробництва, науки виставляють до освітніх систем принципово нові вимоги. Освітня галузь у таких умовах покликана, окрім традиційної загальноосвітньої підготовки, відігравати провідну роль у професійному становленні особистості, її соціалізації, формуванні низки компетентностей, які забезпечать їй реалізацію власного творчого потенціалу. А відтак, розробка психолого-педагогічних умов формування професійної компетентності особистості юриста є актуальною науково-практичною проблемою психології, реалізувати яку поставила за мету І.В. Зошій.

Ключовим завданням реформування та розвитку системи підготовки фахівців юридичної галузі є формування освітнього простору з використанням адекватних сучасним викликам методів, технологій, форм та засобів навчання молоді у закладах вищої освіти (ЗВО).

Успішне становлення професійної компетентності особистості майбутнього юриста в процесі вивчення правничих дисциплін відбувається шляхом моделювання та реалізації у ЗВО адекватного освітнього простору. Це передбачає поєднання діяльнісного, особистісно орієнтованого, компетентнісного підходів, шляхом забезпечення міжпредметної інтеграції, використання сучасних технологій активного навчання.

До сьогодні, попри значну кількість наукових праць, присвячених формуванню професійної компетентності особистості, аспект формування професійної компетентності майбутніх юристів представлений не у повній мірі. Саме тому, дисертаційне дослідження Зошій І.В., яке присвячене вивченню психолого-педагогічних умов формування професійної компетентності

майбутніх юристів є актуальним, характеризується новизною та має науково-практичну значущість.

У роботі коректно та чітко сформульовано об'єкт, предмет та мету дослідження, що дозволило авторці сформулювати та послідовно вирішити його основні завдання.

Варто відзначити наукову новизну дослідження Зошій І. В., яка полягає в тому, що уперше: розроблено модель формування професійної компетентності майбутніх юристів у ЗВО; визначено, обґрунтовано та експериментально перевірено психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів; представлено критерії, рівні її розвитку у процесі навчання у ЗВО; запропоновано та верифіковано програму формування професійної компетентності майбутніх юристів.

Практичне значення дослідження полягає у розробці програми формування професійної компетентності в процесі підготовки майбутніх юристів у ЗВО. Теоретичні положення та результати емпіричного дослідження особливостей професійної компетентності студентів-юристів та умови її формування у ЗВО можуть бути використані у процесі викладання навчальних дисциплін «Юридична деонтологія», «Юридична психологія», «Вікова психологія», «Загальна психологія», «Психологія особистості» та ін.

Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі **«Теоретико-методологічний аналіз професійної компетентності майбутніх юристів»** здійснено теоретико-методологічний аналіз професійної компетентності майбутніх юристів. Розглянуто професійну компетентність як результат освітнього процесу та психолого-педагогічну проблему. Виокремлено структуру професійної компетентності майбутніх юристів у контексті психологічних особливостей професійної юридичної діяльності.

З огляду на проаналізовані дослідження інших науковців та враховуючи особливості професійної діяльності юристів, її особливий деонтологічний статус, суспільно-значущий смисл, опосередкованість ставлення до об'єктів

діяльності морально-етичними і правовими принципами, необхідність взаємодії з людьми різного соціального статусу тощо, що вимагають від юриста особливих індивідуальних якостей, розвиненого професійного світогляду, ціннісно-смислової системи й, насамперед, осмисленого, усвідомленого ставлення до себе як суб'єкта фахової діяльності, дисертанткою розглянуто структуру професійної компетентності майбутнього фахівця юридичної галузі. В цій структурі нею виокремлено такі компоненти: предметно-змістовий; мотиваційно-ціннісний; етико-деонтологічний; рефлексивно-оцінний; комунікативно-регулятивний та наведено їх характеристику.

У другому розділі «**Організація емпіричного дослідження професійної компетентності майбутніх юристів**» визначено критерії, показники та рівні розвитку складових професійної компетентності майбутніх юристів, розроблено модель її формування, викладено основні засади організації та проведення констатувального етапу експерименту, а також проінтерпретовано його основні результати.

Дисертанткою запропоновано модель формування професійної компетентності майбутніх юристів, складовими якої, цілком правомірно виокремлено: 1) цільово-методологічний блок; 2) методично-формувальний блок; 3) діагностично-результативний та запропоновано критерії, рівні, результати оцінки їх розвитку.

Цільово-методологічний та методично-формувальний блоки моделі репрезентують складові цілісного, послідовного психолого-педагогічного процесу, що здійснюється відповідно до визначеної мети і завдань, на основі відповідних методологічних підходів та принципів, містить певні етапи, передбачає використання спеціально дібраних форм, методів і засобів навчання відповідно до визначених програмних та навчальних результатів.

Діагностично-результативний блок описує результат цього процесу у вигляді інтегративної, системної цілісності змістових компонентів професійної компетентності майбутніх юристів (предметно-змістового, етико-деонтологічного, мотиваційно-ціннісного, рефлексивно-оцінного, комунікативно-регулятивного), як динамічного психологічного новоутворення,

що характеризується відповідними рівнями розвитку і слугує основою подальшого професійного становлення і саморозвитку майбутніх юристів.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка сформованості професійної компетентності майбутніх юристів»** викладено основні засади організації формувального експерименту, а також описано програму розвитку професійної компетентності майбутніх юристів, наведено результати діагностики рівнів розвитку компонентів професійної компетентності майбутніх юристів до та після формувального етапу експерименту, визначено психолого-педагогічні умови формування необхідної професійної компетентності майбутніх юристів.

Запровадження розробленої авторкою моделі формування професійної компетентності майбутніх юристів, розробка психолого-педагогічних умов її розвитку, використання в навчанні інтерактивних методів і засобів, реалізація спецкурсу «Психологія формування професійної компетентності юриста», проведення соціально-психологічного тренінгу «Формування професійної компетентності майбутніх юристів», методичного семінару для викладачів «Проблеми реалізації компетентнісного підходу у забезпеченні якості підготовки майбутніх юристів» сприяли позитивним змінам у всіх компонентах професійної компетентності майбутніх юристів експериментальної групи.

Робота характеризується структурованістю та логічністю викладеного матеріалу. Зміст дисертації повністю розкриває обрану тему та відповідає завданням дослідження. За змістовими та формальними показниками (обсяг, структура) дисертація відповідає вимогам, що ставляться до кандидатських дисертацій.

Основні положення та результати дослідження висвітлено в 20 публікаціях, з яких: 7 статей опубліковано у вітчизняних фахових виданнях, 2 - у зарубіжних фахових виданнях, 11 - у матеріалах конференцій.

Поряд з позитивним, на нашу думку, варто висловити ряд зауважень і побажань, які можуть носити дискусійний характер, зокрема:

5

1. У першому розділі дисертації слід було б більш ґрунтовно проаналізувати результати досліджень професійної компетентності майбутніх юристів сучасних зарубіжних психологів.

2. Варто було б здійснити порівняльний аналіз, виокремлених дисертанткою показників становлення професійної компетентності студентів-юристів в залежності від їх віку та з першого по четвертий курс навчання у ВЗО.

3. Висновки до другого розділу дисертації не в повній мірі представляють та узагальнюють результати проведеного дослідження, зокрема, модель формування професійної компетентності майбутніх юристів.

4. Процедура формування професійної компетентності майбутніх юристів зумовилася, головним чином, завданнями професійної підготовки. Варто було б розробити та запропонувати технології формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі їх самовдосконалення.

5. Для ґрунтовного вивчення ефективності програми формування професійної компетентності майбутніх юристів доцільно було б здійснити моніторинг успішності реальної професійної діяльності учасників експериментальної групи, випускників ЗВО.

6. Не зовсім коректно представлені результати дослідження в таблицях 2.1, 2.6, 2.8, на рис. 2.3, 2.4 та ін.

Зазначені зауваження та пропозиції не знижують загальної оцінки науково-практичної значущості результатів дослідження і дозволяють зробити наступні загальні висновки:

1. Дисертаційна робота Зошій Ірини Василівни на тему «Психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів» є самостійною, завершеною науковою працею, що присвячена актуальній та практично значущій проблемі.

2. Дисертація містить нові, оригінальні теоретичні та практичні розробки, які є результатом пошуку, здійсненого на високому науковому рівні з кваліфікованим використанням сучасних методів психологічного дослідження.

Отримані результати в повній мірі є новими, оригінальними, достовірними та суттєво поглиблюють наукові уявлення про психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів.

3. Зміст, обсяг, структура та оформлення дисертації відповідають вимогам, що висуваються МОН України до подібного роду наукових праць.

4. За своїм змістом автореферат відображає основні положення дисертації.

5. Основні наукові результати повністю викладено в необхідній кількості статей, опублікованих у наукових фахових виданнях, та оприлюднено на наукових конференціях.

Дисертаційне дослідження Зошій Ірини Василівни «Психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів» є цілісною, завершеною, самостійною, теоретично та практично значущою роботою, у якій здобуті матеріали, важливі для вирішення актуальних для психології завдань, пов'язаних із підготовкою висококомпетентних фахівців юридичної галузі. За ступенем актуальності теми, методичним рівнем, новизною отриманих результатів, теоретичною і практичною значущістю дисертація повністю відповідає вимогам п. п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів» із змінами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року та вимогам МОН України, які висуваються до підготовки кандидатської дисертації, а її автор - Зошій Ірина Василівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 - педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук, професор

М. І. Томчук

ПІАПИС
Томчука М. І.
ЗАСВІДЧУЮ

ЗАВ. КАНЦЕЛЯРІЄЮ
МАЗУР А.В.
2013 РІК